

Motion till riksdagen 2025/26:3933

av Teresa Carvalho m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:138 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utbildningsinsatser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslås ett nytt brott, psykiskt våld, införas i brottsbalken. Regleringen innebär att det blir straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av beskyllning, nedsättande uttalande, förödmjukande beteende, otillbörligt hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Det föreslås även att det ska bli straffbart att utsätta någon för otillbörlig övervakning som är varaktig, om gärningen varit ägnad att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet föreslås vara fängelse i högst fyra år. Vidare föreslås att brottet psykiskt våld ska kunna ingå som ett led i barnfridsbrott, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. Dessutom föreslås att brottet förolämpning ska kunna ingå som ett led i grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck.

Socialdemokraterna välkomnar regeringens proposition

Mäns våld mot kvinnor startar ofta med psykiskt våld och kontrollerande beteende. Ofta följs det av fysiskt våld, men det psykiska våldet kan även i sig självt innebära lika allvarliga konsekvenser för den utsatta kvinnans hälsa. Detta är också bakgrunden till att

den socialdemokratiskt ledda regeringen i oktober 2021 tillsatte den utredning som ligger till grund för den nu aktuella propositionen.¹

Socialdemokraterna välkomnar att regeringen valt att ta utredningens arbete vidare så att den nya straffbestämmelsen äntligen kan komma på plats. Det är viktigt för att stärka det straffrättsliga skyddet för våldsutövare och för att samhället ska ges bättre verktyg för att kunna ingripa i tid. Att kriminalisera psykiskt våld kommer också kunna fungera normbildande – som en tydlig signal till våldsutövaren om att beteendet är fel och olagligt – och till den utsatta att denne faktiskt är utsatt för ett brott.

Kriminalisering av ekonomiskt våld

En särskild, juridisk, fråga under lagstiftningsarbetet har varit användningen av begreppet ”otillbörlig kontroll”. Utredningen föreslog att detta begrepp skulle användas och att straffbestämmelsen skulle omfatta situationer där gärningspersonen ”utövar otillbörlig kontroll över en annan person genom att begränsa den personliga handlingsfriheten”. Under beredningen och med beaktande av remissinstansernas synpunkter har regeringen dock landat i att denna lagtekniska lösning var för oprecis. I stället föreslår regeringen att de situationer som utredningen ville adressera i stället ska hanteras genom begreppen och rekvisiten ”övervakning” och ”tvång”.²

Baksidan med denna lösning är att vissa frågor gällande ekonomiskt våld riskerar att hamna utanför den nya straffbestämmelsens tillämpningsområde. Regeringen beskriver hur det i dag saknas en enhetlig definition av begreppet ekonomiskt våld och att aktuella beteenden inom detta spektrum skulle behöva preciseras för att kunna kriminaliseras. Regeringen skriver att det finns anledning att följa utvecklingen för att säkerställa att det straffrättsliga skyddet på sikt har en ändamålsenlig utformning.

Socialdemokraterna anser att även ekonomiskt våld bör kriminaliseras och att en utredning bör tillsättas med uppdrag att lämna förslag för ett sådant straffrättsligt ansvar.

Behov av utbildningsinsatser

Ett stort antal remissinstanser har lyft fram behovet av utbildnings- och informationsinsatser för att den nya lagstiftningen ska fungera och få avsedd effekt. Psykiskt våld kan vara svårt för samhällets aktörer att upptäcka och det krävs en särskild förståelse för hur kön, genus, makt och våld påverkar kvinnor och män på olika sätt i ett samhälle som inte är jämställt. Som Uppsala universitet betonar är kunskap om makt och kontroll avgörande för att förstå dynamiken i våldsamma relationer och därmed kunna göra rättssäkra bedömningar och ge adekvat stöd.

Här krävs kompetenshöjande insatser i hela rättskedjan. Utan sådan kunskap finns t.ex. risker för att förövare som utövar psykiskt våld kan komma att använda den nya lagstiftningen som ett verktyg mot sitt offer. Kunskapshöjande insatser behövs också i kommuner och regioner för att våldet ska kunna förebyggas, upptäckas och stoppas. Det är särskilt angeläget i fall som rör barn som utsätts för psykiskt våld och kontroll. Viktiga aktörer som lärare, socionomer och hälso- och sjukvårdspersonal behöver kunna

¹ Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18).

² Se propositionen s. 26–53.

inhämta stöd i dels hur lagstiftningen kan användas normbildande och förebyggande, dels hur indikatorer på psykiskt våld från en förövare eller utsatthet hos ett brottsoffer kan identifieras.

Socialdemokraterna anser att regeringen ska ge relevanta myndigheter i uppdrag att ta fram utbildningsmaterial till kommuner och regioner och vidare ge Polismyndigheten i uppdrag att komplettera polisutbildningen med avsnitt om den nya straffbestämmelsen. Ett utbildningsmaterial för rättsväsendet bör också arbetas fram i samverkan med relevanta aktörer.

Teresa Carvalho (S)

Heléne Björklund (S)

Anna Wallentheim (S)

Sanna Backeskog (S)

Petter Löberg (S)

Mattias Vepsä (S)

Lars Isacsson (S)